

Hij vertelde Gerard veel verhalen en anekdotes over het leven aan boord. Als Wim niet naar school hoefde, zat hij er ook vaak bij. Dat waren heerlijke uren. 'Je kunt je voorstellen dat het soms saai is op zee en dat het dan leuk is om een dier aan boord te hebben. Zal ik jullie daar een verhaal over vertellen of ben je moe, Gerard?' Nee, Gerard was niet moe. 'Vertel maar, Henk.' 'Nou, het verhaal gaat over een aap die we aan boord hadden. We noemden hem Kees en hij was de lieveling aan boord. Hij mocht jatten, mensen treiteren en gein maken. Niemand zei er wat van. Hij was een bron van plezier tijdens die vele zouteloze uren dat je alleen maar water ziet. Kees was aan het einde van een onderhoudsperiode – ons schip lag op de werf – meegenomen door een lichtelijk beschonken matroos. Hij hield de aap verborgen tot het schip buitengaats was. Toen we goed en wel op zee waren, kwam Kees tevoorschijn. Het was een slingeraapje. Hij was ongelooflijk behendig en hij slingerde zich letterlijk het hele verblijf door. Het kon natuurlijk geen geheim blijven dat er een aap aan boord was en weldra werd de eigenaar met de aap bij de kapitein op het matje geroepen om verantwoording af te leggen. Kees had het pleit direct gewonnen want het beestje vloog de ouwe om zijn hals. Hij mocht blijven tot we weer terug in Soerabaja waren. Kees werd door ons gruwelijk verwend. Hij mocht ook van de slechte dingen meeproeven en bier vond hij heerlijk. Vaak ging hij een beetje dronken slapen, maar we hadden dan enorme lol met hem. Door de alcohol kon hij de afstand niet goed meer inschatten en zijn sprongen waren of te kort of te lang. Dat hij niet goed zindelijk te krijgen was, namen we op de koop toe.

Bij slecht weer was Kees in zijn element. Als hij de kans kreeg, ontsnapte hij uit ons verblijf en ging langs de tuien de mast in. We kregen kippenvel van zijn capriolen daarboven. We waren bang dat hij overboord zou slaan, maar die aap keek wel uit! De kanebraaier, zo noemen ze de kok aan boord, was niet zo gecharmeerd van Kees, want hij jatte alles wat los en vast zat. Hij nam de gestolen waar mee naar beneden, naar ons verblijf. Nou daar wisten wij wel raad mee. Een bal gehakt of een karbonaadjie gaat er altijd in. Kees wist dat hij de kombuis zou worden uitgemept als hij werd gesnapt, dus klom hij vaak op de lichtkoepel erboven. Zo kon hij door de opgeklapte ramen naar beneden gluren en wachten tot de kust vrij was om naar beneden te springen en wat te gappen. Nou is het zo dat er aan boord drie soorten eters zijn: zij die op wacht moeten staan, zijn de voorschafters, de mannen die van wacht afkomen, zijn de naschafters en de overige matrozen eten daar tussenin, dus op de normale tijd. Het was een maandag en op het menu stond traditiegetrouw de beroemde snert met drijfijks. Om half 12 kwamen de voorschafters die zich de snert zeer goed lieten smaken. Nog een tweede bordje, misschien een derde? Vol-daan gingen ze de wacht aflossen. Om 12 uur kwam de grootste groep die na het eten een plekje zocht om in de zon op het dek een tukkie te doen. Toen moesten de naschafters eten, maar hoewel er nog voldoende snert was, raakte de ketel toch al aardig leeg. Bij het opscheppen van de snert door het zeuntje ontdekte hij plotseling een vel met haren op zijn pollepel. Het werd eens nader bekeken en nee, het was niet van een varken, dat stond vast. Maar wat was het dan wel? Ineens drong de waarheid door. Kees was in de snert meegekookt. Iedereen die al wat had gegeten, voelde zijn maag omdraaien. Velen renden naar boven om aan Neptunus te offeren

en de anderen gingen hun maten en de kok waarschuwen. Er was grote consternatie, misselijkheid en verdriet over het verlies van Kees. Hoe het is gekomen, weten we niet. Vermoedelijk heeft Kees op de loer gelegen en omdat er niemand in de kombuis was, is hij naar beneden gesprongen en per ongeluk in die enorme pan met snert terechtgekomen. Het was zijn laatste sprong.'

□

Er was nog steeds geen bericht van de Nederland. Veel was er in het dorp niet te beleven, en Henk zocht vertier in de cafés van de gebroeders Mos. Het was er best gezellig.

In ruil voor een borreltje kreeg hij de boeren zover dat hij met hun dochters mocht stappen. Zijn investeringen betaalden zich ruimschoots terug, want daarna was er altijd wel een hooiberg of het zachte mos tussen de bomen van het bos. Hij moest van de boerenmeisjes wel die 'dingen' gebruiken. Nou, dat was geen bezwaar. Hij had wel vijftig condooms in zijn plunjezak. Aan boord waren ze er niet zuinig mee. De boots gaf hem de raad: 'Gebruik een kapotje en een goed stuk zeep, dat zijn de beste voorbehoeds - middelen'. Henk was het daar roerend mee eens, want zijn seksuele uitspattingen leidden nooit tot ziektes of ongewenste zwangerschappen. Moeder vond het maar niks dat haar zoon voortdurend aangeschoten het huis binnentuimelde. Ook Gerard schudde vaak zijn hoofd wanneer de atmosfeer in het huisje door alcohol dampen werd verpest. 'Kun je niet een beetje minder drinken,' zei hij, 'je weet dat moeder er een hekel aan heeft.' Henk had nou eenmaal een dorstige lever. Hij fantaseerde dat hij daar in het hiernamaals voor gestraft zou worden. Dan zag hij zichzelf een heel zwembad met bier vullen en als het eenmaal vol was, mocht hij er niet van drinken als een soort Tantalus, vreselijk! Hij vroeg de meid een handje ko^aebonen om op te kauwen. Dat camouflerde de drank lucht.

Henk was nog steeds in Frederiksoord en het was februari. Er werd overal geschaatst op de vennetjes en de plassen. Op 2 februari was er een groot ijsfeest in het dorp. Er werden wedstrijden gehouden en de prijzen zouden later worden uitgereikt in de zaal van hotel Frederiksoord. Natuurlijk ging Henk ook naar de prijsuitreiking. Niet dat hij had geschaatst want daar had hij geen aanleg voor. Alle hoogwaardigheidsbekleders waren in het hotel. De veldwachter was er om de orde te handhaven want de drank vloeide rijkelijk. Henk kreeg van alle kanten consumpties aangeboden. Voor wat drank betreft, zat het woord 'weigeren' niet in zijn vocabulaire. Toen het 11 uur was moest hij weer naar de wc. Hij kon nog heel goed in een rechte lijn lopen en hij was ook niet van plan om geheel kachel naar huis te gaan. Toen Henk terugkwam in het feestgedruis, stond er alweer een glas bier op hem te wachten. Hij voelde zich een beetje raar na dat biertje en geheel tegen zijn gewoonte gaf hij zich over aan een dansje. Daarna begon hij zeemansliederen te zingen, of liever gezegd, hij deed een poging daartoe want de noten kwamen moeilijk en vals uit zijn mond. De veldwachter kwam naar hem toe. 'Jij krijgt niet meer vanavond, hoor.' Henk protesteerde heftig. 'Nou,' zei de veldwachter, 'dan zal ik een streep trekken op de vloer en wanneer je daar zonder te slingeren overheen kunt lopen, mag jij van mij nog een consumptie.' Aan het begin van de streep probeerde hij eerst dat zwevende gevoel kwijt te raken. Toen ging hij als een balletdanseres over de streep, maar aan het einde ervan viel hij als een zoutzak in de armen van de

veldwachter. Hij voelde nog even een enorme aandrang om te plassen en verloor vervolgens het bewustzijn. Twee boeren brachten Henk naar buiten en legden hem op een kruiwagen. Zo reden ze hem naar moeder. Haar grote ergernis verdween de volgende morgen toen de postbode een telegram bracht. Hij kon aanmonsteren op de Prins der Nederlanden. Het schip zou op 8 februari vertrekken en de reis ging naar Indië. Henk voelde zich die dag zo ziek als een hond, maar dit nieuws gaf hem een opkikker. Met de woorden 'goddank eindelijk weer varen', stapte hij zijn bed uit en liep naar beneden om zijn hoofd onder de pomp te houden. Hij was ervan overtuigd dat dit geen normale kater was. De hotelhouder vertelde hem later dat er as in zijn bier was gedaan. Ze hadden er wel vreselijk om moeten lachen, vooral toen hij over de schoenen van de veldwachter had gezeken.

Henk bracht de laatste avond in het huisje door. Gerard speelde wat op zijn harmonica. Het werd een gezellige avond. Het afscheid de volgende dag was moeilijker dan Henk had gedacht. Om het af te leren, nam hij nog een afzakkertje in het hotel. Daarna zei hij zijn vrienden in het dorp gedag.

□

Op een middag in die koude februarimaand kreeg Wims klas opeens vrij om te schaatsen. Het vroor tien graden en zijn schoollokaal was niet warm te stoken geweest. Wim had die dag geen klompen aangedaan, want hij had 's morgens al het plan gehad om naar huis te schaatsen. Het ijs van de Steenwijker Aa was niet overal even mooi maar je kon er goed op rijden.

De oostenwind was straf en daarom besloten Wim en zijn drie schoolkameraden dat ze achter elkaar zouden rijden met steeds een andere koploper. Daar gingen ze: links rechts, links rechts. Ze kwamen bij het punt waar de Steenwijker Aa van de weg afbuigt en verder kronkelend door de weilanden loopt. De harde wind had wakken geblazen, maar die konden ze gemakkelijk ontwijken. Links rechts, links rechts.

Ze hadden het niet op tijd in de gaten. Vlak voor hen was plotseling een wak met een laagje ijs erover. Omdat ze te snel gingen, schoten ze alle vier het water in en onder het ijs, waar ze bijna onmiddellijk met hun rug tegenaan zaten. Door hun dikke kleding konden ze zich nauwelijks bewegen. Ze probeerden te duiken om weg te komen van het ijs en terug te zwemmen naar het wak. Het was aan de kanten gelukkig niet al te diep en uiteindelijk lukte het ze om uit het ijskoude water te kruipen. Wim stond als laatste bibberend op de kant. De eerste gedachte was 'schaatsen af'. Omdat alles al stijf bevroren was, moesten ze de banden met een zakmes doorsnijden. Daarna gingen ze in een draf naar de weg.

Op dat moment realiseerden ze zich pas hoe koud het was. De kleding aan hun lichaam was ook bevroren. Het kwam niet bij de jongens op om bij een boer aan te kloppen. In een waas renden ze maar door als een viertal krakende, ongeoliede boerenkarren. Het werd steeds moeilijker om vooruit te komen. Hun benen waren stijf, hun oogleden aan elkaar gevroren. Ze zagen de wereld als een schim aan zich voorbijtrekken.

Na 25 minuten vielen ze totaal witgevroren bij moeder de keuken binnen. Zij was haar schrik snel te boven en knipte in een mum van tijd hun kleding met een kleermakersschaar van het lijf

en sneed de schoenen van hun voeten. Weldra stond het gezelschap poedelnaakt in de keuken. Moeder en de meid wreven de jongens met handdoeken tot ze rood waren en hun lichamen tintelden van het weer stromende bloed. Nadat ze allemaal te klein ondergoed van Wim hadden gekregen, want hij was nou eenmaal niet zo groot, namen ze plaats voor de kachel en kregen een beker warme melk. Daarna werden de jongens verder aangekleed met krappe broeken, truien en jassen. Wims kameraden gingen geheel opgewarmd maar nogal sjofel gekleed naar huis.

Moeder stopte Wim in bed. Het was niet zeker of hij die avond bij Gerard in het huisje zou kunnen slapen. 'Afwachten, hoe het met je gaat. Jij gaat nu lekker slapen. Als het moet, neem ik het van je over.' Wim sliep als een roos en werd pas de volgende ochtend wakker. Hij voelde zich kiplekker en ging naar school. Daar zag hij dat zijn vrienden er waren en dat er ook met hen niets aan de hand was. Iedereen in de klas wist wat er was gebeurd en de schaatsers werden bejegend alsof ze helden waren. Wim begreep niet precies wat er zo heldhaftig was aan per ongeluk in een wak schaatsen. Het was in die strenge winter geen pretje om in het huisje te slapen. De gordijnen waren vastgezet onder de poten van het ledikant, maar omdat de ijzige wind 's nachts draaide, werden ze losgerukt en omhoog geblazen, over het dak. De sneeuwstorm joeg dikke vlokken naar binnen. 'Draai ons van de wind af, Wim,' schreeuwde Gerard en trok de dekens over zijn hoofd. Wim kroop in zijn ondergoed naar buiten en hij probeerde het huisje te draaien door er met zijn rug tegenaan te duwen. Het ging ontzettend zwaar, maar uiteindelijk kwam er beweging in het mechanisme. Na het sneeuwvrij maken van Gerards bed en het zijne, kroop Wim er verkleumd weer in.

Moeder had een paar keer op het punt gestaan om hen naar binnen te halen, maar de jongens waren stoer en wilden niet. Het scheen Gerard niet te deren. Hij had drie kruiken onder de boog die over zijn benen stond en hij lag onder drie wollen dekens. Om Wim in zijn bed te kunnen vinden, moest je een delver zijn, zo diep lag hij. Van die voortdurend draaiende wind hadden ze de meeste last. Er waren nachten dat Wim drie keer zijn bed uit moest. De wielen van het huisje waren op het laast zo stroef dat ze de timmerman moesten laten komen om het zaakje te smeren. In het voorjaar werd Sjonnie weer loops. Moeder wilde niet langer dat vieze gedoe met het broekje. 'We doen het nu anders. Sjonnie moet in de keuken aan de lijn blijven en ik houd haar in de gaten.' Dat was een prima idee, totdat moeder verbouwereerd Gerards huisje kwam binnenrennen. 'Wat moet ik in hemelsnaam doen? Er zitten twee honden aan de lijn!' Gerard barstte in lachen uit. 'Zet ze maar in de gootsteen en pomp ze nat.' 'Dat durf ik niet, die andere hond is tweemaal zo groot en hij hapte naar me.'

Moeder kon niets doen en moest wachten tot de honden klaar waren. Sjonnie stond heel zielig alleen nog met haar voorpootjes op de grond. Moeder was ontzettend boos. Vooral op zichzelf want het was haar eigen schuld en de meid had ook niet opgelet.